

Låt giggarna gigga!

Arbetsmarknadsnytt den 2 december 2020

Än så länge är den så kallade gig-ekonomin ett litet fenomen på den svenska arbetsmarknaden, men det växer snabbt.

I gig-ekonomin utför människor avgränsade uppdrag som de får betalt för utan att ha en fast anställning. För vissa är fenomenet verkligen inget nytt: Begreppet gig i betydelsen spelning inom musikbranschen är avsevärt äldre än begreppet gig-ekonomi. De smarta telefonernas intåg i så gott som allas fickor och väskor, har emellertid gjort att giggande numera kan innebära allt ifrån soptippsturer och möbelmontering till matleveranser. För att bara nämna några exempel.

Oftast möjliggörs transaktionerna av ett företag som erbjuder en plattform där utbud och efterfrågan kan mötas. Plattformsföretaget är i regel inte arbetsgivare för alla som utför tjänster på deras plattform – och just denna aspekt av gig-ekonomin har kritiserats. Upplägget gör ju att de anställda går miste om den trygghet som en fast anställning innebär!

Men fasta anställningar är inte självfallet att föredra i alla lägen, och trygghet är inte det enda människor vill ha ut av sina jobb.

När en forskargrupp vid Ratio och Örebro universitet nyligen (anonymt) intervjuade 34 matkurirer hos Foodora, Uber Eats och Wolt visade det sig att människors motiv för att jobba i gig-ekonomin varierar kraftigt, liksom deras åsikter om arbetsmiljön.

Det finns arbetare som uppskattar gig-ekonomin för dess flexibla natur: Att kunna välja när och hur mycket man arbetar. Jämfört med vanliga heltidsjobb ger giggandets tillfälliga natur betydligt lägre inkomst, men upplägget gör också att arbetet som giggare lättare kan kombineras med andra jobb eller med studier. Det vanligaste är också att inkomsterna från gig-ekonomin används som komplement till annan försörjning, och inte som enda inkomstkälla.

Just nu är pressen stor åtminstone på större aktörer att lämna gig-modellen för att istället inordna sig i den svenska modellen med fasta anställningar och kollektivavtal. Ett illustrativt exempel är matleveransföretaget Foodora som uppges vara nära att teckna kollektivavtal med fackförbundet Transport och som redan idag avviker från gig-modellen genom att deras matkurirer anställs en eller några månader i taget.

Är det självklart att detta är att föredra, ens för de anställda? Inte nödvändigtvis.

Det ekonomiska utrymmet för matleveranser begränsas både av kundernas betalningsvilja och av restaurangernas marginaler. För att fasta anställningar med acceptabla löner ska fungera ekonomiskt krävs att matkurirernas produktivitet är tillräckligt hög. I klartext betyder detta att de mer eller mindre ständigt måste vara sysselsatta med att leverera mat, och endast den som cyklar fort nog kommer att efterfrågas av plattformarna. Hux flux har ett enkelt extraknäck för vem som helst som kan cykla förvandlats till ett kvalificerat jobb för starka, snabba och vältränade.

Den som har en reguljär anställning förväntas använda arbetstiden åt att jobba för sin arbetsgivare, och arbetsgivaren kan förväntas vilja kontrollera att så också sker. Om gig-ekonomin tvingas använda sig av reguljära anställningar försvinner därför mycket av vad giggarna själva enligt forskningen uppfattar som gig-ekonomins fördelar: den höga graden av autonomi och möjlighet att styra över var, när och hur mycket man arbetar.

Fasta anställningar har många fördelar, men det betyder inte att de bör tvingas fram överallt på arbetsmarknaden. Varför inte låta gig-ekonomin vara just en gig-ekonomi?

Andreas Bergh